

Nr 40.

Godkänd av första kammaren den 23 mars 1915.

Godkänd av andra kammaren den 23 mars 1915.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

(Bevillningsutskottets betänkande nr 11.)

Till Konungen.

Genom en den 5 februari 1915 dagtecknad proposition, nr 23, har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokoll dels över civilärenden för den 5 december 1914 dels ock över finansärenden för sistnämnda dag och ovannämnda den 5 februari 1915, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade, här nedan införda förslag till

1:o förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin;

2:o förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl; samt

3:o förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin.

Härigenom förordnas, att 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin skall erhålla följande ändrade lydelse:

35 §.

1. Polismyndighet — — — rörelsens inställande.
2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med brännvin eller att föreskriva inskränkningar i sådan handel, äge Kungl. Maj:ts befallningshavande, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna. Sådant förordnande må dock meddelas endast där Kungl. Maj:t det medgiver.
3. Förekomma å gästgiveri eller å annat ställe, där detaljhandel med brännvin utövas, vid särskilda tillfällen oordningar av den art, att innehavaren av rättigheten icke kan anses fortfarande lämplig att utöva densamma, eller har någon av de enligt 16 § meddelade utskänkingsrättigheter visat sig föranleda störande oordningar, må Kungl. Maj:ts befallningshavande, på anmälan, i stad av magistraten eller stadsfullmäktige eller, där stadsfullmäktige ej finnas, allmänna rådstugan och på landet av kronobetjänt eller socknens eller angränsande sockens kommunalnämnd, efter vederbörlig undersökning äga att inskränka eller indraga förenämnda rättighet eller ock därifrån skilja innehavaren; dock äge innehavare av rättigheten i sådant fall att av redan erlagd försäljningsavgift återfå så stor del, som motsvarar den tid, varunder rättigheten ej utövats.

Denna förordning träder genast i kraft.

Förslag

till

**förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen den 9 juni 1905
angående försäljning av vin och öl.**

Härigenom förordnas, att 31 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl skall erhålla följande ändrade lydelse:

31 §.

1. Kungl. Maj:ts befallningshavande — — — nödiga.
2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud mot bedrivande av försäljning av vin eller öl eller att föreskriva inskränkningar i sådan försäljning, äge Kungl. Maj:ts befallningshavande, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna. Sådant förordnande må dock meddelas endast där Kungl. Maj:t det medgiver.
3. Därest vid marknad, allmän torgdag, vapenövningsmöte, inskrivningsförrättning eller mönstring med värnpliktige, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning eller då eljest större folksamling äger rum utskänkning eller annan försäljning av vin eller öl visar sig föranleda oordningar, må polismyndighet i stad och kronobetjänt å landet omedelbarligen förbjuda och, om förhållandet sådant påkallar, förhindra försäljningens fortsättande vid tillfället.

Denna förordning träder genast i kraft.

Förslag

till

**förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 7 augusti 1907
angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.**

Härigenom förordnas, att 7 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker skall erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Om uppvägt malt eller därav beredd produkt, innan den lämnat lagerfaten, så väsentligen skadats, att maltet eller produkten ej kan för avsett ändamål användas, må eftergift av skatten äga rum. Sådan eftergift må ock ske för av skattepliktigt bryggeri innehavd maltdryck, som med anledning av jämlikt 31 § 2 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl meddelat försäljningsförbud så skadats, att drycken ej kan för avsett ändamål användas. Till Kungl. Maj:t ställd ansökan om eftergift av skatten i ovan angivna fall skall, åtföljd av handlingar, innefattande erforderlig utredning rörande förhållandet, ingivas till Kungl. Maj:ts befallningshavande, som, efter överkontrollörens hörande, till Kungl. Maj:t insänder handlingarna i ärendet jämte eget yttrande.

Denna förordning träder genast i kraft.

Till behandling i sammanhang med omförmälda proposition har riksdagen förehaft, bland annat, en inom andra kammaren väckt motion, däri föreslagits, »att 35 § 2 mom. och 31 § 2 mom. uti ifrågavarande, av Kungl. Maj:t föreslagna förordningar må erhålla följande lydelse:

35 §.

1. — — — — —
2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande, nödigt att meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med brännvin eller att föreskriva inskränkningar i sådan handel, äge Kungl. Maj:t, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna.
3. — — — — —

31 §.

1. — — — — —
2. Finnes vid — — se ovan — — — förbud mot bedrivande av försäljning av vin och öl eller att föreskriva inskränkningar i sådan försäljning, äge Kungl. Maj:t, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna.»

Till ovannämnda statsrådsprotokoll den 5 december 1914 erinrade chefen för civildepartementet, att enligt gällande förordningar om försäljning av brännvin samt av vin och öl Kungl. Maj:ts befallningshavande äger viss befogenhet att meddela förbud mot försäljning av alkoholhaltiga drycker, om oordningar i anledning av sådan försäljning uppkommit eller anledning finnes att befara sådana. Enligt samma statsrådsprotokoll hava de rådande allvarliga förhållandena givit anledning till framläggandet av förevarande proposition, enligt vilken rätten att meddela förbud utsträckts med hänsyn till vissa fall, då de ekonomiska eller sociala vådorna av en fri förbrukning av alkoholhaltiga drycker i alldeles särskild grad kunna göra sig gällande. Även riksdagen anser, att den administrativa makten bör äga befogenhet att jämväl för tillvaratagande under särskilda omständigheter av sociala och ekonomiska intressen förbjuda eller inskränka handeln med alkoholhaltiga drycker. Och riksdagen har icke haft något att erinra i fråga om de förutsättningar, under vilka enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag ifrågavarande befogenhet skall inträda.

Den naturliga och närmast till hands liggande utvägen att bereda

utvidgad möjlighet att reglera handeln med alkoholhaltiga drycker är tydligen att utvidga den befogenhet, som enligt vad ovan sagts redan nu tillkommer Kungl. Maj:ts befallningshavande. Detta är också vad Eders Kungl. Maj:ts förslag i första hand innebär. Redan det förslag, över vilket, enligt vad propositionen bilagda handlingar utvisa, kontrollstyrelsen och socialstyrelsen avgivit yttranden, innefattade emellertid därutöver bestämmelser, enligt vilka vid krig eller omedelbar krigsfara Kungl. Maj:ts medgivande erfordrades för förbud eller inskränkningar i ifrågavarande handel. I sitt utlåtande över nämnda förslag anförde socialstyrelsen bland annat, att, närhelst förbud eller inskränkning av ifrågasatt art skulle meddelas, detta borde ske genom Kungl. Maj:t, som i vida högre grad än befallningshavandena hade medel till förfogande att bedöma dess konsekvenser, icke minst med hänsyn till de särskilda kostnader i form av ersättningar åt därav lidande, som statsverket kunde åsamkas. Genom att sålunda beslutanderätten i frågan hänslades till den högsta administrativa myndigheten, syntes ock i högre mån än med det remitterade förslaget vinnas likformighet vid fastställandet av förbud eller inskränkning ävensom starkare än i de remitterade förslagen framstå, att förbud eller inskränkning i förevarande fall ej borde givas annat än i särskilda och mera omfattande undantagsfall.

I anslutning till sin sålunda uttalade mening föreslog socialstyrelsen följande ändrade avfattning av de ifrågasatta stadgandena:

»Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller där arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med brännvin (försäljning av vin eller öl) eller föreskriva inskränkningar i sådan handel, må Kungl. Maj:t, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna.»

Enligt statsrådsprotokollet den 5 februari 1915 uttalade chefen för finansdepartementet härom, att de av socialstyrelsen till stöd för dess mening anförda skälen måste anses äga stor betydelse. Dock fann departementschefen, att ifrågavarande åtgärders behövlighet och innebörd kunde vara i så hög grad beroende av lokala förhållanden, att beslutanderätten härutinnan lämpligen borde förläggas till Kungl. Maj:ts befallningshavande. Vad styrelsen anført gav emellertid Eders Kungl. Maj:t anledning att föreslå den ändringen i det ursprungliga förslaget, att förbud eller inskränkningar av ifrågavarande art icke skulle få meddelas av Kungl. Maj:ts befallningshavande, utan att Kungl. Maj:t härtill lämnat sitt medgivande.

Socialstyrelsens förslag har upptagits i ovan omförmälda motion, däri även återopats de skäl, sistnämnda styrelse förebragt.

Vid övervägandet av frågan, åt vilket eller vilka av den administrativa maktens organ ifrågavarande befogenhet lämpligen bör givas, har riksdagen ingalunda lämnat obeaktat vad i nämnda motion i anslutning till socialstyrelsens uttalade uppfattning anföres därom, att Kungl. Maj:t bättre än de särskilda befallningshavandena kan bedöma de förhållanden, som bilda förutsättningarna för åtgärder av ifrågavarande art, och att det särskilt framstode såsom en brist i den föreslagna lagstiftningen att i tider sådana som de vi nu genomleva befogenheten att vid krig eller omedelbar krigsfara meddela sådant förordnande icke vore lagd i Kungl. Maj:ts hand. Men riksdagen har icke ansett berörda anmärkningar böra föranleda en så genomgripande ändring av Eders Kungl. Maj:ts förslag, som motionären ifrågasatt. Visserligen kan det sägas, att, om befogenheten tillkomme Kungl. Maj:t ensam, det dock ålåg Kungl. Maj:ts befallningshavande såsom en ämbetsplikt att, av eget initiativ eller i anledning av gjord framställning från enskilda, till Kungl. Maj:t ingiva de förslag, vartill förhållandena kunde föranleda. Men dels torde den uppfattningen icke kunna jävas, att om beslutanderätten på området tillkommer Kungl. Maj:ts befallningshavande, detta innebär en ökad garanti för erforderligt initiativ från dessa myndigheters sida. Dels äro de förhållanden, som genom förbud och inskränkningar av ifrågavarande art skola regleras, ofta av så begränsat lokal natur och tillika av den art, att de betinga så efter särskilda omständigheter lämpade detaljerade bestämmelser, att det icke lämpligen bör åligga Kungl. Maj:t att i varje fall utfärda bestämmelser, som i det enskilda reglera dessa förhållanden. Det riktiga synes i stället vara, att Kungl. Maj:t äger möjlighet att, såsom chefen för finansdepartementet till protokollet den 5 februari 1915 uttryckt sig, vare sig i allmänhet för viss tid eller ock för särskilt fall lämna sitt medgivande.

Om riksdagen sålunda icke kunnat biträda det förslag, som framställts i motionen, har riksdagen emellertid ansett, att de beaktansvärda synpunkter, som där kommit till uttryck, icke fullt tillgodoses genom den ändring i det ursprungliga förslaget, som innefattas i Eders Kungl. Maj:ts proposition, utan påkalla en ytterligare ändring. Då Eders Kungl. Maj:t stannat vid förslaget att tillerkänna Kungl. Maj:ts befallningshavande ifrågavarande befogenhet under förutsättning av Kungl. Maj:ts medgivande, har riksdagen för sin del ansett, att häremot kunna göras allvarliga erinringar såväl av principiell natur som ur synpunkten av den praktiska tillämpningen. I förra hänseendet har riksdagen funnit böra erinras, att det ur förvaltningsrättslig synpunkt synes mindre riktigt, att utövandet av en administrativ befogenhet göres beroende av Kungl.

Maj:ts medgivande, under det att initiativ till befogenhetens utövande undandrages Kungl. Maj:t. Om utövandet av befogenheten anses vara av den vikt, att konstitutionellt ansvar härför bör utkrävas, torde detta böra medföra, att det även beredes den konstitutionellt ansvariga myndigheten lagligen grundad möjlighet att sörja för att befogenheten behörigen utövas.

I fråga om tillämpningen av de av Eders Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna torde endast behöva såsom belysande exempel framhållas, hurusom väl kunna tänkas fall, då från Kungl. Maj:ts befallningshavande i ett län framställning inkommer till Kungl. Maj:t om medgivande av förbud eller inskränkande bestämmelser i avseende å handeln med alkoholhaltiga drycker, under det att från ett angränsande län, där i det väsentliga enahanda betingelser förefinnas i ifrågavarande hänseende, framställning i ämnet icke göres. Enligt de av Eders Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelsernas ordalydelse kunde det fall inträffa, att Kungl. Maj:t då vore betagen möjlighet att utöva sin administrativa myndighet efter förhållandenas krav.

Riksdagen, som, enligt vad av det anförda framgår, ansett, att, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag, Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut i ifrågavarande ärenden böra göras beroende av Kungl. Maj:ts medgivande, har sålunda funnit, att därjämte Kungl. Maj:t bör äga befogenhet att i de fall, om vilka ifrågavarande lagstiftning rör sig, besluta på eget initiativ.

Riksdagen har vidare velat uttala, att riksdagen genom sitt beslut att i överensstämmelse med vad nu anförts utvidga administrativ myndighets befogenhet att meddela förbud eller föreskriva inskränkningar i avseende å handeln med alkoholhaltiga drycker icke giver stöd för någon inskränkande tolkning av den befogenhet, som, i vad avser handeln med vin och öl, enligt 17 § i gällande förordning om försäljning av vin och öl tillkommer Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Därjämte vill riksdagen uttala sin förvissning därom, att Kungl. Maj:t kommer att vid handhavandet av ifrågavarande befogenhet taga behörig hänsyn till de förluster, som genom de nya bestämmelsernas tillämpning kunna vållas både tillverkare och arbetare, ävensom till de befogade ersättningskrav, vilka från deras sida i anledning härav må kunna resas.

Den av Eders Kungl. Maj:t föreslagna ändringen i gällande förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker har av riksdagen lämnats utan erinran.

I anslutning till vad nu anförts får riksdagen tillkännagiva, att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förevarande proposition och ovannämnda motion, antagit

dels härvid såsom bilaga fogade förslag till
förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin; samt
förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl;

dels ock Eders Kungl. Maj:ts ovan intagna förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

Stockholm den 23 mars 1915.

Med undersåttlig vörtnad.

Bilaga.**Förslag**

till

**förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905
angående försäljning av brännvin.**

Härigenom förordnas, att 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin skall erhålla följande ändrade lydelse:

35 §.

1. Polismyndighet — — — rörelsens inställande.

2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med brännvin eller att föreskriva inkränkningar i sådan handel, äge *Kungl. Maj:t* därom förordna. *I fall, varom nu är sagt, må ock sådant förordnande, även om det ej kan anses erforderligt för ordningens upprätthållande, meddelas av Kungl. Maj:ts befallningshavande, där Kungl. Maj:t det medgivit.*

3. Förekomma å gästgiveri eller å annat ställe, där detaljhandel med brännvin utövas, vid särskilda tillfällen oordningar av den art, att innehavaren av rättigheten icke kan anses fortfarande lämplig att utöva densamma, eller har någon av de enligt 16 § meddelade utskänkningsrättigheter visat sig föranleda störande oordningar, må *Kungl. Maj:ts* befallningshavande, på anmälan, i stad av magistraten eller stadsfullmäktige eller, där stadsfullmäktige ej finnas, allmänna rådstugan och på landet av kronobetjänt eller socknens eller angränsande sockens kommunalnämnd, efter vederbörlig undersökning äga att inskränka eller indraga förenämnda rättighet eller ock därifrån skilja innehavaren; dock äge innehavare av rättigheten i sådant fall att av redan erlagd försäljningsavgift återfå så stor del, som motsvarar den tid, varunder rättigheten ej utövats.

Denna förordning träder genast i kraft.

Förslag

till

**förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen den 9 juni 1905
angående försäljning av vin och öl.**

Härigenom förordnas, att 31 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl skall erhålla följande ändrade lydelse:

31 §.

1. Kungl. Maj:ts befallningshavande — — — nödiga.
2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud mot bedrivande av försäljning av vin eller öl eller att föreskriva inskränkningar i sådan försäljning, äge *Kungl. Maj:t därom förordna. I fall, varom nu är sagt, må ock sådant förordnande, även om det ej kan anses erforderligt för ordningens upprätthållande, meddelas av Kungl. Maj:ts befallningshavande, där Kungl. Maj:t det medgivit.*
3. Därest vid marknad, allmän torgdag, vapenövningsmöte, inskrivningsförrättning eller mönstring med värnpliktige, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning eller då eljest större folksamling äger rum utskänkning eller annan försäljning av vin eller öl visar sig föranleda oordningar, må polismyndighet i stad och kronobetjänt å landet omedelbarligen förbjuda och, om förhållandet sådant påkallar, förhindra försäljningens fortsättande vid tillfället.

Denna förordning träder genast i kraft.
